

Թէպէտեւ Արդիյրոս անունը գուտ յաւնական կը հնչէ, բայց թերեւս անտեղի չըլլայ ենթադրել թէ նա՝ Արծրունի անունահիւնացուն է:

Պէտք է դիտել առ այս, որ

1. — Գաղղիացի պատմագիր մը, Guillaume de Tyr, Յիսուպորեցի կոչած է (Ա Գիրք, էջ 2) զՌոմանոս. — արդ Յերապոլիս ուրիշ բան չէ՝ բայց եթէ Խորաձեանք գաւառի Զմէկաժագ աւանը, ուր Արծրունեաց գաղթականութիւն մը, Սնեքերիմէն յետոյ, պէտք էր անպատճառ գտնուիլ:

2. — Թէ միայն Ռոմանոս ծնած չէ Յերապոլիս, այլ թէ իւր նախնիք եւս հոն կը բնակէին, յայտ է անտի՝ որ Լեւոն Արդիյրոս, — նոյն ընտանեաց անունն առաջին անգամը՝ որ պատմութեան մէջ կը ներկայանայ (Միքայէլ Արքշիօի Ժամանակ 856-867), — Խորաձեան գաւառի մէջ կը շինէ Ս. Եղիսաբէթ անուամբ եկեղեցի մը, ուր իր թոռն ալ կը թաղուի:

3. — Անուններն եւս կասկածել կու տան Արդիյրեանց հայկական ծագումը. 1002ին Պարթի մէջ կը յիշուին նոյն ընտանիքէն երկու հոգի, Մէլ (ՄԷԸ) և Գուտ. — բաց առտի, ամենէն ուղիարական անունը՝ Արդիյրեանց քով է Լեւոն, որուն գործածութիւնը յաւնաբաժին Արծրունեաց քով՝ արդէն ծանօթ է Լեւոն Հայկազնի օրինակէն:

4. — Վասիլ Բ. Սնեքերիմի գաղթիչն յետոյ, Վասպուրական կը զրկէ իրեն կառավարիչ՝ Վասիլ Արդիյրեան, եղբայր Ռոմանոսի, որ պիտի թագաւորէր: Այս բնաբուծիւնը կասկածել կու տայ թէ Վասիլ՝ Արդիյրոսի կու տար Վասպուրականը՝ իբր իր հայրենի երկիր:

5. — Մինչեւ այս ժամանակ խնամուածիւն բնաւ չենք տեսներ՝ յոյն և հայ արքունեաց մէջ: Ռոմանոս Գ. Արդիյրոսի ժամանակ է որ նա իր Վասիլ եղբոր աղջիկներէն մին, ինչպէս կը վկայէ Աքիլլիքէս, ամուսնութեան կու տայ՝ Մեծն Հայաստանի թագաւորին. իր եղբոր միւս աղջիկը՝ Հիգլնէ անուամբ, ամուսնացուցած էր Ալիսագաց Գէւորդ իշխանի աղջկան հետ: Բագրատունեաց հետ այսքան բարեկամական վարմուն-

քը՝ պէտք էր առանձին շարժաթիթներ ունենալ:

6. — Արծրունեաց գաղթականութիւն մը. որ թագաւորական յիշատակներ ունէր, պէտք էր Պոլսոյ մէջ շատ մեծ դիրք գրաւել, մանաւանդ եթէ դիտենք թէ ուրիշ նուազ կարեւոր ցեղեր որքան աղքեցութիւն կրցած էին ձեռք բերել: Արդիյրեանց ընտանիքը, որուն համար Զոնարաս կը վկայէ թէ Պոլսոյ նշանաւորագոյն գերպատաններէն էին՝ կը համապատասխանէ յիշուի այդ գաղափարին:

7. — Ռոմանոս Արդիյրոս անձնական մեծ ու փալլուն արդիւնք մ'ունեցած չէր՝ գահու արժանանալու համար. պէտք էր իր ծագման մէջ փնտռել իր գահակալութեան պատճառը:

8. — Լեզուարանական արգելք մը զոյուծիւն չունի. ք. Դ կը համապատասխանէ յաճախ՝ հայ. ձ ցրին. Γένρωս (Դերունի), Γένυος (Դնուս), Γένυω (Դնանիլ), և այլն:

Այս հանգամանքները՝ ապացոյցներ չենք նկատեր, այլ նշաններ՝ որ կարող են այդպիսի ենթադրութիւն մը թելադրել:

Ըստ այոժ, երբ հայ-արշակունեաց հարստութիւնը վերջացաւ, բիւզանդական գահը անցաւ Արծրունեաց:

Այս կէտը դեռ չափազանց անուսական է և կեռ կարօտ ապացոյցներու. ուստի նաեւ կոստանային Ը.ի հետ կը կոչենք Բիւզանդիանի հայ կայսերաց պատմութիւնը:

Հ. Կ. Տ. ՍԱՀԱԿՅԱՆ

ԿԱՐՊԻՍԻՆ ԽԱՂԱՔԱՐՏԸ

— — —

Սաստիկ ըզրազած կ'երեւէր կարպիս, Պանջ տանելու իւր թիկունքը դիւ.

Զբաղանք էր շինել լարձրիկ աշտարակ իւր խաղաղարարի թղթերովն համակ:

Վրայէ վրայ շարքի քրտան, երեսուն, Հա ... երեսունըմէն ալ քրտա խնձուռն. Երեսուներկրորդին, աւազ, փուլ եկաւ ... Ափսոսաց կարպիս վատնած հիգն ամբաւ:

« Տեսար, գառնուկդ իմ, վրայ բերի ես ալ, Զափնե աւելի ուզեցիք ցընծել:

Եւ ա՛հ այն փոքրիկ աւելորդ շափն եր' Որ ամբողջ ցընծումսք ի սուգ է փոխեր »:

Հ. Ա. ՏՐԻՈՑԵԱՆ